

*В. В. МИШКО, студент II курсу
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 7, с. 17–18

В економіці однією з центральних є проблема обмеженості ресурсів.

Ще більше її ускладнює те, що ресурси, які до відносно недавнього часу вважались невичерпними й вічними (такі як вода, повітря), також можуть стати непридатними для використання. Перейшовши в нове тисячоліття, людство набуває нових поглядів на соціальні, економічні та естетичні проблеми. Гострота проблем, які неможливо розв'язати колишніми методами, вимагає глибокої перебудови у свідомості та світосприйманні. Це стосується всіх сфер нашого життя, і насамперед системи “економіка — екологія”. Пошук нових шляхів вирішення проблем екологічного характеру примусив звернутися до розробки систем екологічного менеджменту.

Існує багато визначень екологічного менеджменту. Харичков і Галушкіна дають визначення поняття “екологічного менеджменту” як міждисциплінарної науки, що розробляє оптимальні варіанти конкурентоспроможних управлінських рішень щодо природоохоронної діяльності [2]. Балацький та Лук'янихін вважають, що “екологічний менеджмент — це добровільна ініціативна діяльність економічних суб'єктів, спрямована на реалізацію їх власних екологічних цілей, проектів і програм, розроблених на основі принципів коефективності та екосправедливості” [1]. Якщо ж говорити взагалі, то можна визначити, що екологічний менеджмент — це така управлінська діяльність, яка приводить до мінімізації забруднення навколишнього середовища, наскільки це можливо. Тут потрібно зауважити, що досягнути цього можна тільки за умови узгодженої роботи як державних органів, так і економічних суб'єктів.

За рубежом уже здійснено спроби реалізації екологічного менеджменту. Так, у 1992 р. у Західній Європі запроваджено стандарт у галузі екологічного менеджменту BS-7750 (Specification for Environmental Management System), розроблений Британським інститутом стандартизації. Пізніше аналогічні стандарти були прийняті також іншими країнами Європи. Та, мабуть, найбільш відома міжнародна система стандартів розроблена інститутом ISO. Ця організація розробляє та випускає міжнародні стандарти у різних галузях діяльності. Стосовно екологічного менеджменту розроблено стандарти ISO 14000, що повинні забезпечити зменшення забруднення навколишнього середовища. Особливістю цієї серії є те, що вона орієнтована не на кількісні параметри, а на вимогу використовувати “найкращу з доступних технологій”.

Окрім стандартів, у Західних країнах використовують ринкові інструменти екологічного менеджменту. Тут можна назвати такі з них [4]:

- податкові інструменти (пільгові чи дискримінаційні): податки на продукцію, види діяльності, джерела забруднення, вміст шкідливого компонента;
- інструменти системи кредитування (пільгові чи податкові);
- субсидії (прямі та непрямі) на державні екологічні проекти, на екоцілі населенню, дотації на екологічно досконалу продукцію;
- екологічні платежі за викиди шкідливих речовин в атмосферу, водні джерела, ґрунт;
- цінові інструменти;
- виплати за досягнення певних екологічних результатів тощо.

Щоб активізувати поширення екологічного менеджменту в Україні, необхідно прискорити за-

провадження ринкового механізму регулювання природокористування, використовуючи водночас економічні та адміністративні важелі. При цьому повинна діяти система економічних пільг, оскільки держава не може нести пряму відповідальність за забруднення навколишнього середовища та проведення очисних заходів з коштів державного бюджету. Наприклад, на 1994 р. витрати на охорону навколишнього середовища передбачались на рівні 0,341 % ВВП, а на 1995 р. — лише 0,133 % ВВП (для порівняння з іншими країнами див. таблицю).

Витрати на охорону навколишнього середовища у зарубіжних країнах [3]

Країна	Сума, млн грн	% до ВВП
Данія	1237	1,9
Німеччина	14424	1,7
США	80446	1,5
Швеція	1948	1,5
Швейцарія	1891	1,5

Коли врахувати важкий фінансовий стан більшості об'єктів, різке скорочення бюджетного фінансування, яке виділяється на охорону природи і відтворення природних ресурсів, недоліки законодавства, то бачимо, що західна модель екологічного управління для нас нині не прийнятна. Тобто сьогодні Україна не в змозі застосовувати настільки сильний стимулюючий механізм рин-

кових інструментів, щоб підприємства самостійно переходили до екологічного виробництва, але деякі з західних моделей все-таки можна застосувати.

Аналізуючи законодавчі акти України, бачимо, що теоретично все обгрунтовано, але на практиці на ці заходи не вистачає коштів. Основним недоліком у нормативній базі є те, що частина зборів іде у місцевий бюджет. Тобто місцеві бюджети не зацікавлені у запровадженні екологічного виробництва на місцях. Одним із методів вирішення цього питання може бути створення позабюджетних фондів, куди будуть надходити платежі за забруднення навколишнього середовища, із них же потрібно і фінансувати заходи, спрямовані на охорону природи.

Отже, як бачимо, в Україні ще досить гостро стоїть проблема запровадження екологічного менеджменту на підприємствах. Економістам та управлінцям різних рівнів доведеться її розв'язувати у найближчий час.

Література

1. Балацький, Лук'янихін, Лук'янихіна. Екологічний менеджмент: проблеми і перспективи становлення та розвитку // Економіка України. — 2000. — № 5.
2. Галушкіна, Харичков. Экологический менеджмент в Украине: реалии и перспективы. — Одесса, 1998. — 108 с.
3. Глухов, Лисочкина, Некрасова. Экономические основы экологии. — СПб., 1995.
4. Мельник Л. Принципи екологобезпечного розвитку // Економіка України. — 1996. — № 2.